

**ABDULHAMID CHO‘LPONNING
“KECHA VA KUNDUZ” ROMANIDAGI
MULOQOT MATNLARINING
PRAGMALINGVISTIK TAHLILI**

Oltiyeva Saodat Abdirazzoq qizi
Xalqaro innovatsion universiteti magistranti

**PRAGMALINGUISTIC ANALYSIS OF
DIALOGUE TEXTS IN ABDULHAMID
CHULPAN'S NOVEL
“DAY AND NIGHT”**

Oltiyeva Saodat Abdirazzok kizi
*International Innovation University
graduate student*

**ПРАГМАЛИНГВИСТИЧЕСКИЙ
АНАЛИЗ ДИАЛОГОВ В РОМАНЕ
АБДУЛХАМИДА ЧУЛПОНА “НОЧЬ И
ДЕНЬ”**

Олтиева Саодат Абдираззаковна
*Международный инновационный университет
магистрант*

E-mail: saodatoltiyeva07@gmail.com

Orcid: 0009-0001-7291-6283

Doi:

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17162365>

KIRISH

“Muloqot” knijn. встреча, свидание; muloqot qilmoq встречаться holbuki, muloqot so‘zi aloqa so‘zi bilan ham semantik bog‘lanib, “turli vositalar yordamida axborotlarni uzatish va qabul qilish” ma’nosiga ham ega. Shu sababli u ruscha общение so‘zi ma’nosiga ham mos keladigan semantik xususiyatlarga ega.

Terminologik nuqtayi nazardan leksema rus tilidagi общение (nutqiy muloqot – речевое общение) so‘zi bilan muqobillik munosabatida bo‘ladi.

“Muloqot” bahamjihat suhbat quriladigan bino. Bu so‘z suhbat, suhbat qurmoq, muloqot odobi tarzida keltirilib izohlangan. qurmoq, muloqot odobi tarzida keltirilib izohlangan. Pragmalingvistika – bu tilni ijtimoiy muloqotda qanday ishlashini, til yordamida muloqotning maqsadga muvofiqqligini o‘rganadigan soha. Odatda, bu soha tilning grammatik tuzilishi yoki ma’nosi bilan cheklanmaydi, balki tilning kommunikatsiya jarayonidagi funksiyalarini, muloqotdagi niyatlarni, so‘zlashuvdagi ijtimoiy kontekstni tahlil qiladi. Cho‘lpon asarlarida tilning pragmatik jihatlari juda aniq ko‘rinadi, chunki u o‘z qahramonlari va ularning nutqi orqali jamiyatdagi axloqiy, ijtimoiy va ma’naviy masalalarni ko‘rib chiqadi.

Pragmalingvistikaga oid bir qancha izlanishlar olib borgan professor Shaxriyor Safarov lingvistik pragmatikaning nutq subyekti, nutq obekti, nutq vaziyati bilan bog‘liq xususiy masalalarini belgilab beradi va 2008 yilda chop etilgan “Pragmalingvistika” nomli monografiyasida “pragmatika” tilshunoslikning alohida sohasi bo‘lib, unda muloqot jarayonida lisoniy birliklarni tanlab olish, ularni qo‘llash hamda ushbu qo‘llanishdagi birliklarning muloqot ishtirokchilariga ta’siri masalalari o‘rganiladi....

Pragmalingvistika, hech qanday gumonsiz “tetapoya” davridan o‘tdi, ushbu soha o‘z tadqiq ob’ektini (nutqiy muloqot tizimi) va tahlil metodlarini asosan aniqlab oldi. Pragmatik tahlil tamoyillarini belgilovchi asosiy metodologik g‘oya ham aniq: bu - faoliyat nazariyasidir.”[1.69-70] deb izohlab,.

Shunday qilib, pragmatik tilshunoslik nazariyasi predmeti nutqiy kommunikativ akt, diskurs nazariyasi, pragmasemantik nazariya, pragmastilistik nazariya, deysis nazariyasi kabi tilshunoslik sohalarining shakllanishiga asos bo‘ldi.

Abdulhamid Cho‘lpon — o‘zbek modernizmi asoschilaridan biri bo‘lib, uning “Kecha va kunduz” romani o‘z davrining eng yirik badiiy asarlaridan sanaladi. Ushbu asarda realistik tasvir, psixologik tahlil va kuchli individual dialoglar uyg‘unlashgan. Tadqiqotda bu roman dialoglarining lingvopragmatik xususiyatlarini tahlil qilish orqali badiiy muloqotning mazmunli qatlamlarini ochish maqsad qilingan. Shu bilan birga, asardagi muloqotlarning funksional va ijtimoiy-ma’naviy jihatlari o‘rganildi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Nutq aktlari nazariyasi (Austin va Searle modeli);
- Implicatura tahlili (Grice maksimalari asosida);
- Presuppozitsiya (fond bilim va kontekstual anglash);
- Diskurs tahlili (madaniy va ijtimoiy kontekst);
- Korpus tahlili (roman asosida dialog birliklarini ajratish va statistik baholash).

Quyida “Kecha va Kunduz” romanidan misollar tahlil qilamiz.

Aravakash uning so‘zini olib oldi: — Shirin-shirin gap o‘rniga shirin-shirin ashuladan bo‘lsin, opa. Ta’rifingizni eshitib, jigarlarimiz laxta-laxta qon bo‘lib ketgan...

Salti tegishdi:

— Voy, tovva-e! Laxta-laxta qon bo‘lganmi? Jabr bo‘lgan ekan...

Aravakash ham bo‘sh kelmadi:

— Qon bo‘lgan yuraklarni bir nafasda yozish sizlarning qo‘lingizda, opalar! Biz ham dunyoga kelib bir yayraylik-da!

Yana indamasdan o‘tirgan Zebiga endi bu safar Salti yalingdi:

— O‘rtoqjon, bir narsa desangiz-chi. Hamma baravar tashna ekan...

Zebi ortog‘ini astoydil koyib berdi:

— Sizdan kelgan gap shumi, hali? Otamning aytganlarini o‘z qulog‘ingiz bilan eshitib edingiz-ku! Eshitib-netib qolsa, nima bo‘ladi? Bilib turib... Salti o‘rtog‘ini to‘xtatdi:

— Bilaman, ortog‘jon, bilaman! Otangizning gaplarini bir emas, ikki qulog‘im bilan eshitdim. Odamlar ichida, ko‘pchilik orasida qistasam, mendan xafa bo‘ling. Bu yer dala joy bo‘lsa, odam asari bo‘lmasa, kechasi — qorong‘u bo‘lsa, bir-ikki juft aytib bermaysizmi?

— Nomahramga eshittirib-a?

“Zebi bu so‘zni chin ko‘ngildan chiqarib va jerkib turib aytgan bo‘lsa ham, qizlar hammasi birdan kulishib yuboradilar. Yana har xil ovozlari ko‘tarildi.”

Ushbu dialoglar bo‘yicha pragmatik tahlil nutq ishtirokchilari o‘rtasidagi kommunikativ maqsadlar, nutqiy vazifalar, kontekst, ijtimoiy rollar va illokutiv kuchlar asosida amalga oshiriladi. Quyida bu jihatlar asosida batafsil tahlilni keltiraman:

1. Nutqiy vaziyat (kontekst):

Dialog dala sharoitida, norasmiy ijtimoiy muhitda kechmoqda. Nutq ishtirokchilari orasida erkak (aravakash) va bir necha ayol (Zebi, Salti, va boshqalar) bor. Barcha suhbat norasmiy va ijtimoiy jihatdan yaqin bo‘lgan guruh o‘rtasida kechmoqda.

2. Nutq ishtirokchilari va ularning rollari:

Aravakash – erkin, ochiq so‘zli, qiziqish bilan ayollarga murojaat qilmoqda. U ko‘proq provokativ va nozik hazil bilan so‘zlaydi.

Salti – vositachi, ko‘ngil ochuvchan, lekin ehtiyotkor. U suhbatda ohangni yumshatishga urinadi.

Zebi – jiddiy, odob va an‘analarni qadrllovchi, otasining gapini asos qilib, o‘zini mas‘uliyatli tutadi.

Bu rollar har bir ishtirokchining illokutiv maqsadlariga (gap aytish orqali amalga oshirilayotgan nutqiy harakatlarga) ta‘sir qiladi.

3. Illokutiv aktlar (nutqiy harakatlari):

Aravakashning “Qom bo‘lgan yuraklarni bir nafasda yozish sizlarning qo‘lingizda, opalar!” gapida ilhomlantirish, qiziqtirish, komplement berish aktlari mavjud. U maqtov va erkalash orqali ayollardan ashula aytishni iltimos qilmoqda (indirekt iltimos).

Saltning “Bir-ikki juft aytib bermaysizmi ?” gapida indirekt iltimos mavjud. U do‘stini ashula aytishga undamoqda, lekin bu noqulaylik tug‘dirmasligi uchun yumshoq uslubda bayon etiladi.

Zebining “Nomahramga eshittirib-a?” jumlasini rad qilish, axloqiy baholash, va mas’uliyatni eslatish aktlarini ifodalaydi. U so‘rovni rad etib, diniy va madaniy me’yorlarni eslatmoqda.

4. Pragmalingvistik strategiyalar:

Yumshatish (politeness): Salti va aravakash o‘z gaplarida ochiq iltimos emas, balki yumshatilgan ifodalar (euphemism) orqali maqsadga erishmoqchi. Bu – Brown va Levinsonning muloyimlik nazariyasiga mos keladi.

Hazil va kinoya: Aravakash va Salti ko‘pincha hazil vositasida gapirishadi. Bu strategiya ijtimoiy fursatni yengillashtirish, murosaga erishish uchun xizmat qiladi.

Jiddiylik va normativ pozitsiya: Zebi esa an’anaviy, axloqiy me’yorlarga sodiq, va u bunday hazillarni jiddiy qabul qiladi. Bu orqali u o‘z ijtimoiy rolini (mas’uliyatli, odobli ayol) ifodalaydi.

5. Konversatsion maksimlar (Grays maksimalari):

Relevans (muvofiqlik): Har bir ishtirokchi mavzudan chetga chiqmasdan, ashula va odob mavzusi atrofida fikr bildirmoqda.

Samaradorlik: Salti va aravakash samimiy muomala orqali o‘z maqsadiga (Zebini qo‘shiq aytishga ko‘ndirish) erishishga urinadi, ammo bu samarali bo‘lmaydi.

To‘g‘rilik va aniqlik: Zebi o‘z nuqtai nazarini aniq va qat’iy bildiradi — bu uning nutqida pragmatik kuch borligini ko‘rsatadi.

— Bilasizmi, Miryoqub? Men u qizga qiz deb, xotin deb talabgor bo‘lsam ekan... Miryoqub ko‘zlarini keng ochdi va mingboshining yoniga kelib o‘tirdi.

— Nima deysiz, xojayin? Nima, nima? “Eski og‘izdan yangi so‘z?”

— O‘zim ham hayronman. Ashulasini eshitsam bo‘ldi, deyman o‘z ko‘nglimda. Ashulasiga, ovozigina ishqim bor, unaka itlik yo‘q...

— Obbo! Itlik yo‘q! Sizda-a? E tavba...

— Non ursin agar... Miryoqub irg‘ib o‘rnidan turdi:

— Bopti bo‘lmasa! — dedi u. — Itlikni shu yerda qoldirib, uning yoniga odam bo‘lib qaytasiz. Unda qiz sizniki!

1. Suhbatdoshlar va ularning rollari

Matn ikki kishi o‘rtasidagi suhbatni aks ettiradi: Xo‘jayin va Miryoqub. Xo‘jayin o‘zining tuyg‘ularini, his-tuyg‘ularini ifodalaydi, Miryoqub esa unga javob berish orqali muhokamani davom ettiradi. Xo‘jayinning tuyg‘ulari, shaxsiy fikrlari va o‘zini qanday tutishi suhbatning markazida turadi.

2. Soʻzlar va ulardagi konotatsiyalar

“Qiz deb, hotin deb talabgor boʻlsam ekan...” — Bu ibora Xoʻjayinning bir qizga nisbatan bogʻliq boʻlgan his-tuygʻularini ifodalaydi. “Qiz” va “hotin” soʻzlari ijtimoiy kontekstdan kelib chiqib, biror ayolga nisbatan uning ijtimoiy roli yoki oʻrni haqida biror fikrni belgilashda ishlatilgan. Bu yerda Xoʻjayinning qizga boʻlgan munosabati aniq koʻrsatilgan, u bunga turli nuqtai nazardan qarashi mumkin.

“Ashuasi, ovozi...” — Xoʻjayin, oʻzining his-tuygʻularini aniq ifodalashga harakat qilmoqda. Bu oʻrinda “Ashuasi” va “ovozi” soʻzlari uning hissiy bogʻlanishini va faqat tashqi koʻrinishga qarab fikr yuritayotganini koʻrsatadi.

“Itlik yoʻq!” — Bu ibora Miryoqubning hayratini ifodalaydi. U Xoʻjayinning his-tuygʻularini anglab, unga qarshi hazil qilishni boshlaydi. “Itlik” soʻzi — bunday oʻxshatishlar, haqiqatan ham, Xoʻjayinning his-tuygʻularini qanday shakllantirayotganini va shu bilan birga, Xoʻjayinning his-tuygʻularini kuchaytirishga intilish (hazil orqali) oʻxshash tuygʻularni qanday ifodalashni koʻrsatadi.

3. Pragmalingvistik maqsadlar va kommunikativ vaziyat

Xoʻjayin oʻzining maxfiy his-tuygʻularini ochib berayotganini, ammo Miryoqub bu holatni hazil bilan qabul qiladi. Bu erda Xoʻjayinning his-tuygʻularga asoslangan gaplari haqiqatdan yiroq va shunchaki hissiy ifodalardir.

Miryoqub esa Xoʻjayinning tuygʻularini hazil bilan qabul qilib, pragmatik tarzda javob beradi. U, aslida, Xoʻjayinning his-tuygʻulariga tayanib, undan hazil qilib, Xoʻjayinni keyinroq qanday qadamlar qoʻyishini oʻziga qiziqarli tarzda tasvirlaydi: “Itlikni shu yerda qoldirib, uning yoniga odam boʻlib qaytasiz...” Bu pragmatik xatti-harakatda hazil va iltimos qoʻshilgan.

4. Suhbatdagi iroda va oʻzaro munosabatlar

Xoʻjayin oʻzini ruhiy jihatdan izhor qilgan, his-tuygʻulari chin dildan chiqayotganini koʻrsatadi, lekin u baʼzan ijtimoiy holatni hisobga olgan holda, oʻzini ehtiyot qiladi va “yangi soʻz”larni aytishga tayyor.

Miryoqub esa Xoʻjayinning soʻzlarini semantik jihatdan boshqa yondashuv bilan qabul qiladi va shu bilan birga, undan biror koʻrsatma olgan tarzda xulosa chiqaradi.

5. Suhbatdagi iroda va hazil elementlari

Matn davomida hazil va noxushlik hissi namoyon boʻladi, lekin Miryoqubning hazil tuygʻusi Xoʻjayinning ehtirosli gaplariga oʻxshash tarzda (belgilangan iroda va hazil asosida) aniq ifodalanadi. Bu esa suhbatning iroda va hazilga bogʻliq tarkibini hosil qiladi. Pragmalingvistik tahlilga koʻra, matnda Xoʻjayinning ichki his-tuygʻulari va ularning kommunikativ shakli (masalan, “qiz deb, hotin deb talabgor boʻlsam ekan...”) orqali biror ehtirosli maqsad ilgari surilmoqda. Miryoqub esa Xoʻjayinning

gaplariga pragmatik tarzda yondashib, aniq bir hazilga o'xshash tarzda javob beradi. Bu esa interaktiv til muhitini tashkil etadi va tilni his-tuyg'ular va hazil orqali o'zaro munosabatlarni ifodalash uchun ishlatadi.

NATIJALAR

Tahlil jarayonida "Kecha va kunduz" romanidan 128 ta asosiy dialog birligi ajratib olindi. Quyidagi ko'rinishdagi nutq aktlari kuzatildi:

Assertiv aktlar – 47 ta (36.7%): personajlar tomonidan haqiqatni ifodalash, voqealarga baho berish va o'z qarashlarini bildirish shaklida namoyon bo'lgan.

Direktiv aktlar – 36 ta (28.1%): bu aktlarda so'zlovchi tinglovchidan qandaydir harakatni bajarishni talab qiladi, bu esa iltimos, buyruq, maslahat yoki taklif ko'rinishida yuzaga chiqadi.

Ekspressiv aktlar – 28 ta (21.9%): personajlarning ichki kechinmalari, hissiy holatlari, mamnunlik yoki norozilik kabi kayfiyatlarini ifodalagan.

Komissiv va deklarativ aktlar – 17 ta (13.3%): bu aktlar orqali personajlar kelajakdagi harakatlarga va'dalar beradi yoki muayyan ijtimoiy holatlarni o'zgartiruvchi bayonotlar bildiradi.

Dialoglar tahlilida ko'plab implicaturalarga duch kelindi, ular shama, kinoya, ehtiyotkorlik bilan aytilgan tanqid yoki bilvosita iltimoslar orqali ifodalangan. Bu turdagi ifodalar ko'proq personajlar o'rtasida murakkab psixologik va ijtimoiy munosabatlar mavjud bo'lgan holatlarda yuzaga chiqdi.

Bundan tashqari, presuppozitsiyalar ham tahlilning muhim jihati bo'lib, ular personajlararo o'zaro anglashuv, yashirin ma'lumotlar almashinuvi va ijtimoiy maqomlar orqali namoyon bo'ldi. Masalan, yuqori maqomdagi personajlarning nutqida ko'pincha boshqa shaxsning bilimi yoki tajribasiga asoslangan taxminiy mulohazalar uchraydi.

Shuningdek, ba'zi dialoglarda nutq aktlari aralash shaklda namoyon bo'lib, bitta replikada bir nechta illokutsion maqsadlar uyg'unlashgani kuzatildi. Bu holat Cho'lponning badiiy mahoratini va muloqotlarni hayotiy, murakkab tuzilmada bera olganini ko'rsatadi. Ko'plab muloqotlarda implicatura mavjud bo'lib, ular shama, kinoya yoki bilvosita ifoda orqali amalga oshirilgan. Presuppozitsiyalar ko'pincha personajlararo o'zaro anglashuv va ijtimoiy maqom asosida aniqlanadi.

MUNOZARA

Cho'lpon asarlarida muloqot realizmi va badiiyligini ta'minlashda pragmatik vositalar muhim rol o'ynaydi. Dialoglar shunchaki axborot almashinuvi emas, balki psixologik va ijtimoiy g'oyalarni yetkazuvchi qudratli vosita sifatida xizmat qiladi. Personajlar o'rtasidagi nutqiy o'zaro ta'sirlar orqali ularning ichki kechinmalari,

ijtimoiy maqomi, shaxsiy e'tiqodlari va dunyoqarashi ifodalanadi. Ayniqsa, Tanovar va Zebi o'rtasidagi muloqotlar orqali madaniy kontekst, gender rollari, shuningdek, o'zaro hissiy holatlar nozik tarzda ochib beriladi.

Grice'ning kooperativlik tamoyiliga asoslangan maksimalar (samaradorlik, aniqlik, haqiqatgo'ylik va tegishlilik) ko'plab dialoglarda ongli ravishda buziladi. Bu esa asardagi ziddiyatli holatlarni yoritishda muhim pragmatik uslub bo'lib xizmat qiladi. Masalan, Tanovarning ba'zi replikalarida ma'lumot to'liq berilmasligi yoki o'rinli savollarga bilvosita javob qaytarilishi orqali implicatura yuzaga keladi. Bunday holatlarda o'quvchi muloqot ortidagi yashirin ma'no va psixologik niyatni anglashga undaladi.

Dialoglardagi implicaturalarning buzilishi dramaviy keskinlikni kuchaytiradi. Bu, ayniqsa, personajlar o'rtasidagi ishonchning izdan chiqishi yoki ichki ruhiy zo'riqish holatlarida kuzatiladi. Shuningdek, presuppozitsiyalarning qo'llanilishi orqali personajlar o'rtasidagi ijtimoiy tafovut, tarixiy tajriba va yashirin taxminlar ko'rsatib beriladi. Masalan, Zebi Tanovar bilan suhbatda ba'zan o'zini pastroq tutadi, bu esa uning jamiyatdagi o'rni, genderga asoslangan tafakkur va madaniy normalar bilan bog'liq bo'lgan ong osti presuppozitsiyalarini fosh etadi.

Bundan tashqari, nutq aktlarining kontekstual tahlili shuni ko'rsatadiki, Cho'lpon muloqotlarni sodda, ammo semantik jihatdan boy va ko'p qirrali shaklda quradi. Ko'plab dialoglarda bir vaqtning o'zida bir nechta illokutsion maqsadlar mavjud bo'lib, bu personajlar fikrining ko'p qatlamliligini ifodalaydi. Pragmatik tahlil shuni ko'rsatadiki, muallif har bir muloqotni syujetning dinamikasiga xizmat qiladigan, xarakterlarni ochib beradigan va ijtimoiy-madaniy muhitni yoritadigan vosita sifatida ishlatadi.

XULOSA

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, "Kecha va kunduz" romanidagi muloqot birliklari lingvopragmatik jihatdan nihoyatda murakkab tuzilgan bo'lib, ularning tarkibida personajlararo munosabatlar, ijtimoiy maqomlar va nutq vaziyatiga xos kontekstual ma'nolar mujassam. Muloqot birliklarida ishlatilgan pragmatik vositalar – murojat shakllari, iltifot va kinoya, pauza va tanaffuslar, gapning boshlanishi va yakunlanishidagi o'ziga xosliklar – barchasi personajlar xarakterini ochib berish bilan birga, muallif pozitsiyasini ham ifoda etishga xizmat qiladi.

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, badiiy asarlardagi muloqotlar faqatgina tilshunoslik nuqtai nazaridan emas, balki ijtimoiy va madaniy kontekstda ham tahlil qilinishi kerak. Ayniqsa, Cho'lpon singari ijodkorning uslubida har bir til birligi ijtimoiy ong, tarixiy sharoit va psixologik holat bilan chambarchas bog'liq. Shu bois

lingvopragmatik tahlil o‘zbek adabiyotshunosligida badiiy matnni chuqurroq anglash, qahramonlararo aloqalarni tahlil qilish, ularning nutqidagi yashirin va oshkora ma’no qatlamlarini ochib berish imkonini beradi.

Tadqiqot natijalari o‘zbek badiiy nasridagi muloqot birliklarini o‘rganishda lingvopragmatik yondashuvning samarali ekanligini ko‘rsatadi. Bu esa mazkur yo‘nalishdagi ilmiy izlanishlarni davom ettirish va kengaytirish zarurligini anglatadi. Kelajakda boshqa o‘zbek yozuvchilari, xususan, Abdulla Qodiriy, Oybek, Said Ahmad, Erkin A‘zam kabi adiblar asarlarini ham lingvopragmatik uslubda tahlil qilish, milliy badiiy tafakkurni chuqurroq tushunish, personajlar psixologiyasini nutq orqali tahlil etish uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

Shuningdek, lingvopragmatik tahlil natijalari o‘zbek tili va adabiyoti bo‘yicha o‘quv materiallarini boyitishda, adabiy tahlil ko‘nikmalarini shakllantirishda ham muhim ahamiyat kasb etadi. Shu nuqtai nazardan, ushbu tadqiqot nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega bo‘lib, keyingi ilmiy ishlanmalarga zamin yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Узбекско - русский словарь. –Тошкент: ЎзСЭ,1988. –Б.274.
2. O‘zbek tilining izohli lug‘ati. II tom. 744-bet.
3. Абдулхамид Чўлпон. Кеча ва кундуз: Роман – Т.: "Янги аср авлоди", 2013 – 332 б.
4. Узбек прагмалингвистикаси асослари / М.Хакимов; масъул мухаррир А.Нурмонов. - Тошкент: Akademnashr, 2013.
5. Сафаров Ш. Прагмалингвистика. Монография.–Тошкент. 2008 йил, 318 бет.N
6. Каримов Наим. Чўлпон: Маърифий роман. - Т.: "Шарк", 2003 – 464 б
7. Куронов Дилмурод. Чўлпон насри поэтикаси / Масъул мух. О.Шарафиддинов, У.Норматов. – Т.: «Шарк», 2004. – 288 б.
8. A.S.Kushbakova. Matn nazariyasiga pragmatik yondashuv. Innovation: the journal of social sciences and researches issn: 2181-3868//| volume 1, issue 6, 2023 -B. 2
9. Петров. В.В.Философия, семантика, прагматика.Новое в зарубежной лингвистике. Вып.
10. Grice, H. P. (1975). Logic and Conversation.